

ELS MESTRES ESPIRITUALS DE L'ÍNDIA I L'EDUCACIÓ

Albert Ferrer

Seguint les traces d'altres articles publicats en aquest anuari, el professor Ferrer explora la relació entre les savieses de l'Índia i l'educació i investiga l'essència de l'acció educativa a partir del mestratge d'algunes figures del món oriental.

107

I. La tradició índia i l'educació. El gurukula

D'antuvi, potser caldria recordar quelcom que pot semblar força obvi, però que tot sovint no es té prou en compte: l'escola, tal com l'entendem habitualment, no és quelcom universal -ni en el temps ni en l'espai. De fet, a l'Índia antiga no existia. I, encara avui dia, hi ha joves en el món hindú i budista que reben educació però que no van a l'escola; són educats, per exemple, com a joves *brâhmanas* en els *pâthashâlas* -escoles vèdiques-, o com a *sâmaneras* en monestirs budistes. Aquests *pâthashâlas* o aquests monestirs impliquen una relativa supervivència de les antigues tradicions educatives d'Orient.

Malgrat aquests vestigis d'un altre món, les tradicions educatives orientals han cedit en països com l'Índia, Sri Lanka o Tailàndia davant l'empenta del model escolar modern aportat per la colonització. Un exemple d'aquest procés seria la Hindu Higher Secondary School, un dels col·legis més prestigiosos de Madràs, ubicat en un impressionant edifici de maó, d'estil colonial, en els carrers estrets de Triplicane, a prop del gran temple de Vishnu. Aquest famós col·legi, finançat pel govern de Tamil Nadu, va ser fundat a principi del segle XIX pels britànics; és, doncs, una de les escoles

més antigues de l'Índia. Quan es va fundar, no hi havia pràcticament escoles -tal com les entenem avui dia- en aquest país; però això no vol dir que no hi hagués educació a l'Índia.

En la història del subcontinent, val la pena subratllar la tradició educativa per excel·lència de la cultura índia clàssica: la formació del *brahmachâri* pel *guru*, el *gurukula*. Òbviament, estem parlant d'una educació entesa com a relació mestre/deixeble. L'Índia antiga, igual que els països budistes, han mantingut durant milers d'anys aquest fil d'or que és la cadena de mestre a deixeble, i, sobretot, han donat testimoni del sentit més pregon d'aquesta relació.

Brahmacharya és un terme de difícil traducció, i ha estat deformat per l'impacte de la cultura victoriana durant els segles de colonització. Avui dia, es diu encara que *brahmacharya* significa castedat; això ha estat recusat per insignes indòlegs com Alain Daniélou.¹ *Brahmacharya* no tenia necessàriament aquestes connotacions en la civilització índia antiga, perquè, d'entrada, aquesta civilització, com la grega, era profundament vitalista i sensual -això és ben visible en l'escultura d'alguns temples hindús i en la literatura, àdhuc en els llibres sagrats. *Brahmacharya* implicaria la idea de celibat en tot cas, que és quelcom diferent de la castedat. Més concretament, *brahmachâri* significaria alguna cosa semblant com "el que erra o explora per l'absolut" -o també, pel coneixement. El *brahmachâri* és, doncs, l'adolescent després dels ritus iniciàtics de la pubertat -*upanayana*-, explorant entre la infància i l'adulthood pels camins del coneixement i de la vida. En aquesta exploració, el noi és guiat per un home més gran que li fa de professor -*acharya*-, o millor encara, per un autèntic mestre, un *guru*, aquell que irradia la força de la seva pròpia llum i ajuda el jove a dissipar l'obscuritat que hi ha en ell. *Guru* significa literalment, en sànscrit, "el que dissipa l'obscuritat".

Aquesta tradició educativa de la cultura índia antiga, semblant a la maièutica socràtica dels diàlegs platònics, està bellament recollida en els diàlegs dels *Upanishads* -un dels cims de l'espiritualitat índia juntament amb els *Vedas* i la *Bhagavad Gîtâ*. Com en els diàlegs platònics, l'educació en els *Upanishads* es fonamenta en una relació personal entre mestre i deixeble, una relació de comunitat

¹ Cf A. Daniélou, "Les quatre sens de la vie".

profunda, d'amor pur, a través de la qual el primer ajuda el segon a despertar la llum que ja porta ell mateix.

En paraules de la mestra espiritual de l'Índia contemporània Vimala Thakar:

"L'era dels *Vedas* i els *Upanishads* fou una era de completa i incondicional llibertat de pensament. (...)

Aquesta fou l'era de la paraula viva: la comunió entre mestre i alumne. Fins i tot la relació entre mestre i alumne no estava institucionalitzada, no estava organitzada. Cap codi de conducta era imposat a l'alumne, i no hi havia sentit d'autoritat per part del mestre. (...)

El que és fascinant en aquesta era és l'ambient d'absoluta llibertat entre mestre i alumne, la cordialitat, el respecte, l'amor, l'afecte entre ells."²

Vimala Thakar, que és una mestra espiritual poc coneguda a Occident però molt interessant, va adonar-se que a l'Índia antiga no sols s'havien transmès els ensenyaments més profunds a través de la relació mestre/deixeble, sinó que s'havia viscut amb una gran puresa el significat més autèntic d'aquesta relació.

II. Ramakrishna i Vivekananda. El renaixement de la tradició

Ramakrishna és un dels místics més rellevants de l'Índia moderna, i ha estat reconegut, no sols en el subcontinent sinó també a Occident, com un dels grans mestres espirituals de la història índia. Vivekananda fou el deixeble més proper de Ramakrishna, i també una figura destacada del Parlament Mundial de les Religions i del diàleg interreligiós en la transició del segle XIX al XX. A partir d'aquestes dues figures remarcables, s'ha impulsat un moviment educatiu per tota l'Índia que ha arribat a escolaritzar milers i milers d'infants i joves de totes les categories socials a través d'una filosofia educativa profundament humanística que val molt la pena d'estudiar.

Més concretament, Vivekananda va pretendre recuperar la tradició educativa índia en un país sotmès encara pel poder colonial, en

² Vimala Thakar, "Glimpses of Ishavasya", p. 7-8.

què el que s'estava estenent era el model escolar modern aportat pels europeus. En particular, Vivekananda va pretendre recuperar la tradició del *guru* i el *brahmachâri*: el *gurukula*. Però la interpretació victoriana que Vivekananda dóna a la idea de *brahmacharya* - en el sentit de castedat- té ben poc a veure amb l'Índia antiga -que era una cultura profundament vitalista, com dèiem-, i ens recorda els condicionaments que pot imposar el context històric fins i tot en grans éssers com Vivekananda. Acabem de citar un bell passatge de la mestra espiritual Vimala Thakar sobre la relació entre *guru* i *brahmachâri* a l'Índia antiga. És difícil que el que aquí se suggereix s'esdevingui realment, en tota la seva profunditat, als centres de la Missió Ramakrishna; les estructures modernes, tant materials com mentals, pesen més que la tradició.

L'obra educativa i social impulsada a partir de Ramakrishna i Vivekananda al llarg de tot el segle XX no deixa de ser espectacular: tan sols a la ciutat de Madràs, milers d'infants i joves des de l'escola primària fins a la universitat i escoles professionals; en tota l'Índia, un nombre impressionant d'infants i joves d'origen humil o de classe mitjana reben educació en centres de la Missió Ramakrishna, la seu central de la qual es troba a la ciutat de Kolkata (Calcuta). L'obra educativa i social de la Missió inclou col·legis-orfenat, on nens en situació d'abandó troben acollida.

La seva filosofia educativa segueix dues direccions paral·leles:

- * educació per als qui tenen menys recursos, estenent-la, doncs, a totes les capes de la societat índia;
- * i un fonament humanístic i espiritual en l'educació des de la llibertat interior, en un esperit d'obertura cap als altres i de germanor de tota la humanitat.

Vivekananda fou un dels pares del diàleg interreligiós al nostre món, i aquest esperit està present als centres de la Missió: encara que la majoria d'alumnes siguin hindús, la vida de Jesucrist o del Buddha és posada com a exemple al costat de Krishna. A més de la seva pròpia cultura, els alumnes reben bons coneixements de cultura occidental. Però, els nostres alumnes, aquí, reben bons coneixements de les cultures orientals? A les catequesis de les nostres parròquies es parla de Krishna?

La filosofia educativa de la Missió Ramakrishna aspira a la realització de la persona en quatre dimensions complementàries: física,

mental, moral i espiritual, guiant el jove en la seva formació acadèmica, en el seu creixement com a persona, i en el seu procés de despertar espiritual, afavorint el contacte de la personalitat amb l'*atman* -l'ànima, el diví que hi ha en nosaltres-, sempre des de la llibertat interior.

La vida en comunitat és valorada justament per la seva funció pedagògica, i s'intenta fomentar el respecte i l'amor en totes les relacions humanes, i fins i tot en les relacions amb els animals i les coses. Els alumnes acostumen a dur a terme diverses tasques pràctiques i accions de servei -*seva*-, apropiades a cada edat; amb això, es vol dignificar la feina més manual i rutinària i fomentar el sentit de responsabilitat. També s'intenta desenvolupar l'ajuda mútua, així com el sentit d'amistat i germanor entre els alumnes, i despertar la tendresa en les relacions en lloc de la fredor o l'agressivitat -quelcom especialment important entre els nois. Al mateix temps, la dimensió afectiva hauria de ser el fonament de la relació entre alumne i professor; llavors, sorgeixen espontàniament el respecte i la confiança mutus.

En conclusió, l'educació és molt més que una mera formació intel·lectual; consisteix, a més, a ajudar l'ésser humà a prendre consciència de si mateix i de la seva naturalesa divina, així com de la germanor que l'uneix als seus semblants i a tots els éssers, al Cosmos sencer. Això significa també ajudar-lo a trobar el seu lloc en aquest món.

La Missió Ramakrishna ofereix una gran diversitat de centres. A les escoles més massificades, on s'ajunten la falta de recursos i la política de no deixar ningú fora, és més difícil aplicar la filosofia educativa que acabem d'exposar; als centres més afortunats, però, on no hi ha aquesta massificació, és més fàcil. Però tot depèn sempre de la persona, del que fa cada educador.

En la pràctica, s'esdevenen, doncs, una gran diversitat d'experiències, la qual cosa no és problema per a la mentalitat índia, relativament refractària encara a la tendència centralitzadora i uniformitzadora que tant ha pesat en l'Europa moderna. De fet, a dins de l'Índia hi ha molta més diversitat pedagògica que en un país europeu.

III. La innovació pedagògica d'Aurobindo i de la Mare de Pondicherry

Sri Aurobindo és un altre dels grans místics de l'Índia moderna. Se l'anomena sovint el Hegel de l'Índia; és un dels filòsofs més

importants dels dos darrers segles, amb una obra molt respectada en força ambients filosòfics d'Occident. Tot i ser indi d'origen, fou educat a Anglaterra, primer en una *public school* i després a Cambridge. Posteriorment tornà al seu país, i d'activista independentista es convertí en un místic excepcional i en un dels grans mestres espirituals de l'Índia contemporània. Mirra Alfassa, coneguda com la Mare de Pondicherry, fou la seva companya espiritual. La filosofia educativa d'Aurobindo i de la Mare s'ha concretat en diverses institucions educatives molt interessants, especialment a la petita ciutat de Pondicherry, al Tamil Nadu, però també en altres indrets. A més, hi ha un ampli moviment d'educació integral per tota l'Índia, i especialment a la regió d'Orissa, inspirat en Aurobindo i la Mare.

Segons els dos místics, l'home és en essència una ànima i una realitat divina, capaç d'apartar els vel·ls de la ignorància i adquirir consciència del seu jo veritable. Llavors, pot transformar progressivament la seva naturalesa humana limitada en una naturalesa divina infinita. La consciència implica, doncs, diferents nivells: inconscient, conscient i superconscient. Aquesta visió integral de la condició humana necessita una educació igualment integral.

Com que l'ésser humà és, segons Aurobindo i la Mare, una ànima en evolució, l'educació hauria d'ajudar el jove a saber educar-se per si mateix, a desenvolupar les seves pròpies capacitats -de tipus pràctic, intel·lectual, estètic i moral. En comptes de pressionar el jove per tal d'inserir-lo en motlles socials i culturals preestablerts, l'educació hauria d'ajudar-lo a créixer lliurement com un ésser orgànic cap a la seva pròpia realització humana i divina.

El 1943, a la colònia francesa de Pondichéry -o Pondicherry-, una petita ciutat del país Tàmil a la costa del golf de Bengala, Aurobindo i la Mare van obrir una escola per als fills dels *sadhakas* -deixebles. Inicialment hi havia 5 alumnes; i a final del segle XX, més de 400. El 1952 es va obrir un centre universitari.

El complex educatiu de Pondicherry, impulsat pels dos místics, subratlla el sentit d'unitat de la humanitat. Segons Aurobindo i la Mare, les condicions en les quals viu el gènere humà són fruit del seu estat de consciència. És per això que necessitem un canvi de consciència més que un canvi d'estructures socials. L'educació pot ajudar, justament, a impulsar aquest canvi; la transformació individual i la transformació social són indissociables.

El sistema educatiu dissenyat intenta promoure de manera integrada:

- * el creixement harmoniós del cos,
- * el desenvolupament de la personalitat,
- * l'entrenament de les facultats mentals en els diversos camps de les ciències i de les humanitats,
- * i el despertar de l'ànima, per tal que arribi a governar tot l'ésser.

El sistema educatiu subratlla especialment la unitat del coneixement, i aproxima les ciències i les humanitats. A més, atorga una important funció pedagògica a les arts plàstiques, treballs manuals, música -tant índia com occidental-, teatre, i fins i tot jardineria.

El centre educatiu de Pondicherry és bilingüe -anglès i francès-, al costat de les llengües índies i el sànscrit -i també altres llengües europees optatives com l'espanyol. El centre no prepara els alumnes per a exàmens o titulacions, i ni tan sols incorpora un sistema d'exàmens intern; això no vol dir que els estudiants no facin un treball oral i escrit regularment. A mesura que l'alumne va creixent, la responsabilitat sobre la seva educació va recaient cada vegada més sobre si mateix, i cada vegada menys sobre els professors.

Òbviament, des de la seva inauguració el 1943, el complex educatiu de Pondicherry ha passat per diferents fases, i ha presentat una gran diversitat de situacions i d'experiències.

IV. La revolució pedagògica de Krishnamurti

Krishnamurti fou un vertader savi en ple món modern. D'origen indi, visqué al seu país, a Europa i a Amèrica del Nord, i va ser, al llarg de tota la vida, un pont entre Orient i Occident. El famós escriptor Aldous Huxley digué sobre ell:

"Fou el més impressionant que hagi escoltat mai. Fou com haver escoltat un discurs del mateix Buddha".

El deixeble i col·laborador d'Einstein, David Bohm, també sostingué que els ensenyaments de Krishnamurti constituïen una de les fites més altes del segle XX.

A més, la filosofia de Krishnamurti ha donat lloc a tota una sèrie de col·legis gestionats per la Krishnamurti Foundation of India. Per tal de subratllar l'interès d'aquesta tasca educativa, n'hi ha prou d'assenyalar que els col·legis Krishnamurti de l'Índia són visitats

regularment per professionals i estudiosos de l'educació de tot el món. El mateix alumnat prové de llocs tan allunyats com el Golf Pèrsic o el Japó, Mongòlia o Àfrica -a més de totes les parts de l'Índia, naturalment. L'interès d'aquestes propostes educatives ha fet que s'hagin obert alguns col·legis a Occident.

Segons Krishnamurti, no hi hauria d'haver, en la relació educativa, cap tipus de superioritat o d'inferioritat; alumne i professor haurien d'estar en una relació d'igualtat. Tan sols aquesta igualtat permet una educació digna d'aquest nom. A més, la vertadera educació tan sols es fonamenta en el respecte mutu i en l'afecte; és llavors quan es produeix una relació lliure i natural, així com la mútua comprensió. Altrament, diu Krishnamurti, s'esdevenen la incomprensió, la por, i fins i tot la violència -sota múltiples formes.

Segons el savi del segle XX:

"L'amor del mestre pel seu alumne, protegint-lo i guiant-lo, despertarà, a la vegada, amor en l'alumne.

L'amor del noi cap al seu mestre farà que sigui dòcil i fàcil de guiar, de tal manera que la qüestió del càstig ni tan sols es plantejarà".³

Llavors, l'educació pot ser una ajuda per a la comprensió d'un mateix. Segons Krishnamurti, l'educació no és la simple adquisició de coneixements, ni col·leccionar o correlacionar dades, sinó veure el significat de la vida en la nostra pròpia existència. L'educació actual és un fracàs, perquè dona massa importància a la tècnica; en lloc d'ensenyar a pensar, és un mitjà per ensenyar el que s'ha de pensar.

Krishnamurti va fundar dos col·legis en parts oposades del seu país: Rishi Valley -la Vall dels Savis-, a les muntanyes d'Andhra Pradesh, al sud, i Rajghat, a la vora del Ganges, als afores de la ciutat de Benarès. Posteriorment, s'han creat uns quants centres educatius més per tot el país, des de Tamil Nadu fins a l'Himàlaia. També s'han obert dues escoles a Occident, Brockwood a Anglaterra i Ojai a Califòrnia.

Els col·legis de la Fundació Krishnamurti a l'Índia presenten

diferències notables; i existeix fins i tot una diversitat interna en cada centre, atès que els professors disposen d'una certa autonomia per dur a terme la seva tasca educativa.⁴

Rishi Valley, potser l'escola més prestigiosa de la Fundació, seria especialment paradigmàtica. En aquest col·legi residencial, situat en un paratge de gran bellesa natural, al peu dels Monts Horsley, s'esdevenen situacions que no deixen de sorprendre. És habitual que els joves adolescents d'11 a 14 anys -escola mitjana- llegeixin entre 20 i 30 llibres l'any, incloent-hi els grans clàssics de la literatura juvenil i obres mestres de les literatures índia i occidental. És possible parlar de temes filosòfics amb bastants alumnes d'aquestes edats. No solament devoren llibres, sinó que tenen ganes d'aprendre, i conserven la capacitat de meravellar-se. No hi ha "catequesi", però hi ha, en canvi, una espiritualitat inefable en aquest lloc; a més de la pràctica del ioga, hi ha un interès espontani per la música sacra, la meditació i les arts. Això no és incompatible amb un alt nivell acadèmic, i un alt nivell de matemàtiques i ciències en particular. Existeix també una sensibilitat especial per l'entorn i la natura.

Al mateix temps, això no és encara el que Krishnamurti albirà i convidà a explorar. La pressió acadèmica és creixent a partir del 7è curs -12-13 anys-, i més encara a partir del 9è -14-15 anys. A partir d'aquesta edat, els exàmens, tant interns com externs, centren l'atenció dels alumnes. Segons el mateix Krishnamurti, Rishi Valley i les altres escoles que porten el seu nom no són sinó escoles com les altres, encara que més amables; no són encara una nova educació, indissociable d'una nova consciència.

Segons paraules del savi, el sentit de l'educació és que ens ajudi a crear un món nou.

"Altrament, aquest lloc (l'escola Krishnamurti) no té cap valor; serà com qualsevol altra escola lamentable, potser una mica millor perquè es troba en un lloc bonic, la gent és una mica més amable, no es pega als alumnes, encara que s'hi exerceixi coacció per altres vies."⁵

⁴ Cf Krishnamurti Foundation India, "About the Krishnamurti Schools in India".

⁵"The Collected Works of J. Krishnamurti", vol VIII, p. 59.

V. L'educació en valors humans. Amma i Sathya Sai Baba

Mata Amritanandamayi -coneguda popularment com Amma, mare- és una altra mestra espiritual de l'Índia força coneguda, tant al seu país com a Occident. En aquests darrers anys, Amma ha estat l'origen d'un moviment d'educació en valors humans al costat de les altres obres socials que ha impulsat.

L'educació en valors humans de Mata Amritanandamayi no presenta un marc teòric tan elaborat com el sistema educatiu de Sathya Sai Baba, en què s'intenta simplement introduir la dimensió humana i espiritual en l'educació a través de diferents instruments complementaris:

- * classes regulars de ioga,
- * sessions regulars de meditació -en què es respecta la llibertat de l'alumne,
- * cant de *bhajans*: música sacra,
- * cant de grans textos sagrats -com la *Bhagavad Gîtâ*,
- * i classes sobre les vides d'homes i dones sants -tant d'Orient com d'Occident.

116

També s'intenta introduir, de la manera més natural possible, la dimensió humana i espiritual de l'educació en les assignatures acadèmiques.

Finalment, Sathya Sai Baba és, de ben segur, el mestre espiritual més important de l'Índia contemporània, reconegut com a tal per milions i milions de persones a tota l'Índia, des de camperols i conductors de *rick-shaws* fins a catedràtics d'universitat, enginyers nuclears, membres del govern indi o de la família reial del Nepal. També té nombrosos seguidors a tots els països occidentals i en tots els continents, des d'Argentina fins a Indonèsia, des de Rússia fins a Kenya. De fet, no havia passat mai en tota la història, àdhuc a l'època moderna, que un mestre espiritual de l'Índia arribés a tenir un seguiment i un reconeixement tan amplis mundialment en tants pocs anys, durant la seva mateixa vida. Això és encara més impressionant si tenim en compte que Sathya Sai Baba no ha utilitzat mai els mitjans de comunicació de masses i a penes ha viatjat; podria dir-se que gairebé no ha sortit del seu poble, un lloga-

rret perdut als altiplans del Dekkan, que, quan Sathya Sai Baba era jove, ni tan sols sortia als mapes. Un altre cas similar a Sai Baba, encara que amb un seguiment menys ampli, és Ramana Maharshi, un místic extraordinari que sense sortir del seu racó al peu de la muntanya sagrada d'Arunachala ha arribat a ser reconegut mundialment com un dels grans mestres espirituals de la història índia.

Pel que fa a l'educació, Sathya Sai Baba ha posat en marxa un sistema d'educació en valors humans al seu país i en altres països. Les propostes educatives de l'organització Sathya Sai, que han rebut l'atenció de la UNESCO, no solament s'estan aplicant en un nombre elevat de col·legis i centres universitaris de l'Índia, sinó també en altres països asiàtics, africans i occidentals, de diferents maneres i en diversos àmbits; a Tailàndia, en particular, aquestes propostes estan tenint un ressò notable.

Si ho presentem resumidament, podem dir que el sistema d'educació en valors humans Sathya Sai es fonamenta en 5 valors bàsics, que es poden desglossar alhora en altres valors:

- * veritat,
- * amor,
- * pau,
- * no-violència,
- * i rectitud.

La veritat implica en el fons la realitat, la dimensió interior més profunda de l'ésser, que és d'on sorgeix la llibertat autèntica, la llibertat viscuda -més enllà dels mers conceptes de llibertat.

L'amor, sense causa, indissociable del goig profund, de la joia més pura; l'amor que no posa condicions, l'amor total, per tots els éssers, és la meravella que es desperta des d'aquesta veritat interior que no és sinó la realitat més profunda de l'ésser. Quan hi ha amor, hi ha unitat. No estem separats dels altres ni confrontats.

La pau autèntica no és un tractat signat en un tros de paper, que quan se signa ja se sap sovint que no s'acomplirà. Hi ha hagut milers de tractats de pau en la història de la humanitat, i cada vegada hi ha hagut més guerres i han estat més devastadores. La pau és una altra cosa. La pau és un estat i té a veure amb l'ésser. És una dimensió de l'ésser quan coneixem sense jutjar els altres i a nosaltres mateixos; quan som nosaltres mateixos realment, profundament; quan som aquest amor per tots els éssers; quan som aquest goig que no té causa. Tan sols hi ha pau a l'exterior si n'hi ha a l'interior.

La no-violència és una actitud davant de tots els éssers, no solament davant de l'ésser humà, que té una llarga història a l'Índia. Fins i tot a l'antiguitat, grans emperadors del subcontinent com Ashoka van abraçar la no-violència en la seva política de govern. La no-violència té un fonament sòlid quan és la continuació en l'acció exterior de la pau interior.

La rectitud podria traduir-se com l'acció correcta. Si tenim en compte el que ens ha arribat, sembla que el Buddha va insistir sobre aquest aspecte en els seus ensenyaments. Tot això ens remet també al sentit de la mesura en les tradicions de saviesa gregues. La rectitud, o l'acció correcta, indissociable de la no-violència, de la mesura justa, de la comprensió intel·ligent i sensible sense judici, corona en la vida exterior, en la quotidianitat, la veritat interior que és, fonamentalment, amor pur i pau joiosa.

En l'organització Sathya Sai, a partir dels ensenyaments de Sathya Sai Baba, hi ha tot un treball molt interessant sobre els valors humans i sobre l'aplicació d'aquests valors humans en l'educació -tant d'infants i de joves com d'adults. Aquí hi ha un camp molt fructífer de treball i d'exploració per compartir, i seria profitós per a tots que aquest camp s'obris a Occident encara més del que ja s'ha començat a fer. Es tracta, a més, d'una proposta oberta als éssers humans de totes les cultures i religions, ja que s'adapta a tots els entorns culturals del món. La prova d'això és que s'està difonent a l'Índia, a Tailàndia, a Kenya i a països occidentals al mateix temps.

D'altra banda, el que es diu en profunditat des de les propostes educatives de Sathya Sai Baba no hauria de sorprendre ni un musulmà, ni un cristià, ni un budista -per posar-ne uns exemples. ¿No és profundament coherent el que diu des de l'educació en valors humans Sathya Sai amb el que van dir Jesucrist o tants sants cristians, o tants sants sufís, o el mateix Buddha?

En la pràctica pedagògica, les escoles Sathya Sai intenten introduir els valors humans de diverses maneres:

- * directament, a través de classes específiques,
- * indirectament, en qualsevol espai docent,
- * i de manera integrada en la vida comunitària i en el mateix estil de vida.

L'educació fonamentada en els valors humans cerca una triple excel·lència:

- * en el cos i en l'acció: *karma* ioga,
- * en la ment: *jñana* ioga,
- * i en el cor: *bhakti* ioga.

Això implica el creixement de la persona físicament, intel·lectualment, estèticament, emocionalment i espiritualment.

VI. "Tu ets el món". L'educació des la mística i la saviesa

La colonització i la consegüent modernització han alterat, sens dubte, les cultures orientals. L'escola moderna, amb els seus avantatges i els seus problemes, també existeix a Orient. Però en països com l'Índia s'esdevenen altres realitats culturals i antropològiques, suficientment diferents i interessants, que fan que se'n pugui aprendre quelcom des d'Occident. En molts contextos, l'Índia ofereix formes de violència tan tradicionals com específicament modernes. Al mateix temps, a l'Índia hi ha encara una qualitat afectiva i mística en l'educació que a Occident sembla sovint inimaginable. Tant la dimensió del respecte i de l'afecte en la relació educativa com el seu fonament humanístic i espiritual des de la llibertat interior, sorprenen justament per contrast amb Occident.

En el fons, l'educació impulsada pels mestres espirituals de l'Índia està inspirada per la tradició antiquíssima i extraordinària del *gurukula*. En les propostes que els mestres espirituals de l'Índia moderna fan sobre l'educació, palpita l'esperit més profund i més pur de l'autèntica relació mestre/deixeble.

Malgrat tot això, no deixa d'haver-hi límits i contradiccions en els espais educatius fundats per místics o savis a l'Índia. Per molt interessants que puguin ser en alguns aspectes aquests espais, també es manifesten incoherències amb relació als ensenyaments del mestre. Però aquests límits no deixen de ser interessants també, perquè en podem aprendre alguna cosa. Des d'Occident, ens pot resultar enriquidor aprendre de l'exploració cap a una nova educació a l'Índia, tant per les realitzacions d'aquesta exploració com per les seves carències.

Tot depèn, doncs, del que vulguem. Podem veure l'Índia com un país del tercer món, subdesenvolupat i endarrerit, del qual, òbviament, no hi ha res a aprendre. Podem idealitzar l'Índia, perquè en el fons volem escapar del nostre propi entorn. O podem estimar

aquest país, aprendre d'ell i al mateix temps aportar-hi alguna cosa nostra, coneixent tant els seus problemes com les seves riqueses.

En tot el que podem aprendre de l'Índia, hi ha, sens dubte, moltes coses relacionades amb l'educació. Al costat de la tradició antiga que encara es manté viva, són especialment interessants aquests centres educatius creats per mestres espirituals -o els seus deixebles-, amb una clara finalitat d'innovació pedagògica i de transformació social a través de la transformació personal.

En els darrers segles, hem pensat molt sovint que es podia transformar la societat com a tal, canviant les estructures socials, i ens hem adonat moltes vegades que canviaven els vestits però no les persones. Aquests mestres espirituals de l'Índia ens dirien que, en el fons, hom tan sols pot transformar-se a si mateix; i és això el que és realment transformador de la societat, perquè la societat és cadascun de nosaltres. "Tu ets el món", deia Krishnamurti.

Això no invalida de cap manera l'acció social i el treball envers els altres; ans al contrari, ho aprofundeix. És el que a l'Índia s'anomena *karma ioga* -el camí de l'acció- o *seva* -servei altruista envers els altres. Tal com hem estat veient, els mestres espirituals de l'Índia han estat sovint l'origen de moviments educatius, però també d'altres obres socials de tota mena -des de donar de menjar als més necessitats fins a la posada en marxa de dispensaris mèdics i hospitals, des de l'ajut a vídues o gent gran fins a la reforestació i el treball amb el medi ambient.

Alhora, aquests mestres ens han recordat que, si nosaltres no canviem per dins, la nostra mera acció exterior no canviarà el món.

La violència és com un mirall en què es reflecteix l'amor negat; la violència és allò negatiu de l'amor. El que caracteritza en última instància el món en què vivim és la por, una por que alimenta a la vegada la dominació i la violència. El nostre món s'ha oblidat de l'amor i del goig, de l'alegria, de la tendresa; i s'obstina a ignorar aquesta realitat fonamental: l'amor i el goig no solament constitueixen l'experiència humana més profunda, tal com recorden els místics d'Orient i d'Occident, sinó que constitueixen també la dimensió última de la realitat.

El *Rig Veda*, el llibre sagrat més antic de l'Índia, diu:

"En el principi sorgí l'amor,
la llavor primera del pensament."⁶

Ni el Buddha ni el gran filòsof Shankara tingueren problemes de rebel·lia o de violència per part dels joves que educaven: ambdós savis basaren l'educació en el respecte mutu i en l'amor pregon. Fins i tot, Krishnamurti no es va cansar de repetir, en plena època moderna, que l'educació fonamentada en l'amor és l'única que pot evitar la por, la dominació i la violència; és l'única que mereix aquest nom.

El nostre món es basa justament en l'oblit del que han dit i mostrat els savis, tant d'Orient com d'Occident. Amb aquest oblit, el nostre món ja no sap què fer amb l'espiral de violència creixent que ell mateix engendra, i que sacseja fins als fonaments el món de l'educació.

Voldria recordar unes paraules de Krishnamurti:

"La dominació existeix per causa de la pobresa interior. Sens dubte, és el sentit de l'afecte, aquesta escalfor de l'amor, l'únic que pot portar un nou estat, una nova cultura."

 121

"Hi ha tant per fer en el món: eradicar la pobresa, viure alegrement, viure amb goig en lloc de viure amb agonia i por, construir un tipus de societat completament diferent, una moralitat que estigui per sobre de tota moralitat. Però això solament s'esdevindrà quan tota la moralitat de la societat actual sigui completament denegada."⁷

I quant a l'educació, Krishnamurti va advertir:

"És necessari, doncs, que el mestre estigui més enllà dels límits de la societat i de les seves exigències, per tal que li sigui possible crear una nova cultura, una nova estructura, una nova civilització."⁸

⁶ Rig Veda, X, 129, 4 ab.

⁷ Krishnamurti, "The Mirror of Relationship: Love, Sex, and Chastity", p. 91, 131.

⁸ Krishnamurti, "Educando al educador", p. 16-17.

Darrerament, es parla força a totes les societats occidentals dels problemes que plantegen els sistemes escolars. Sembla innegable que l'educació en les nostres societats té problemes seriosos. Justament per aquesta raó, ens fa més falta que mai veure què s'ha dit i què s'ha fet en matèria educativa en les altres civilitzacions, i en particular en un país tan ric culturalment com l'Índia.

El diàleg intercultural serà cada vegada més important i més urgent al segle XXI. Si això és cert en general, també ho és pel que fa a l'educació. En canvi, es pot constatar fàcilment que no hem tingut gaire en compte fins ara el que han dit les altres civilitzacions del món en matèria educativa. N'hi ha prou de comprovar que gairebé no existeixen llibres sobre aquestes qüestions.

Tampoc s'ha tingut gaire en compte fins ara el que han dit els grans mestres espirituals sobre l'educació -no solament a Orient sinó també a Occident. Les religions orientals i les tradicions místiques i de saviesa de tot arreu s'estan donant a conèixer cada vegada més. Però la relació entre l'espiritualitat -entesa com a mística i saviesa- i l'educació no ha estat encara prou considerada, i s'ha tingut en compte ben poc el que han dit els grans mestres espirituals de la nostra època sobre aquest tema.

 122

Ens atreviríem a suggerir que els ensenyaments de la mística i la saviesa, presents en totes les cultures, seran més i més importants al segle XXI i en els segles propers. N'hi ha prou a constatar que aquestes qüestions estan despertant un interès creixent. És indubtable que hi ha una consciència prou clara, fins i tot en els mitjans més conservadors del *statu quo* -fins i tot de la resta de la societat-, que la humanitat no va per bon camí, que el món no va gaire ben encaminat. Això surt de manera molt seriosa en informes de l'ONU i alhora se'n parla en qualsevol porteria. Hi ha una consciència creixent de crisi profunda del paradigma i dels models vigents, que fa falta un canvi de rumb i noves orientacions. I, realment, n'hi ha prou a observar el que està passant dia rere dia en el nostre món.

Aquí, els ensenyaments dels grans mestres espirituals de la humanitat tenen quelcom fonamental per aportar, sabent d'entrada que la mística i la saviesa són una invitació que respecta la nostra llibertat, que no tan sols no ens imposa ni ens coacciona, sinó que ens vol lliures, que vol que veiem les coses per nosaltres mateixos, que vol que despertem nosaltres mateixos i obrim els ulls, per posar-nos a caminar amb els propis peus.

La clau de la condició humana és la transformació. I la transfor-

mació implica un canvi de consciència, un canvi en l'interior. Per això necessitem, sens dubte, que algú ens ajudi; però el treball fonamental l'hem de fer nosaltres mateixos i amb nosaltres mateixos. Els qui anomenem místics, savis o mestres espirituals ens poden donar un guiatge molt valuós, perquè ja han realitzat el que nosaltres estem en procés de realitzar. La condició humana és un aprenentatge. Però el que vol el veritable mestre és que el deixeble deixi de ser deixeble i sigui el propi mestre.

Ens atrevim a suggerir que el futur de la humanitat està en la mística i en la saviesa. I la transformació seriosa de l'educació -i, doncs, de les persones i, per tant, de la societat- es farà des d'aquesta dimensió més profunda. Però tot això és una invitació; tan sols suggereix, no pretén imposar res ni obligar a creure res.

L'educació des de la saviesa és, sens dubte, una educació holística o integral fonamentada en els valors humans, que reconeix la importància de la transmissió de coneixements, però que emmarca alhora aquesta transmissió en una visió integral de la persona humana. Els savis o els mestres espirituals -d'Orient o d'Occident- ens ajuden a copsar tota la profunditat de l'educació integral en valors humans -una profunditat que, com ells mateixos subratllen, no solament està en ells sinó que també està en nosaltres.

Abstract

Along the lines of some other articles published in this monograph, the lecturer Ferrer explores the relationship between Indian wisdom and education, and looks into the essence of educational action from the mastery of some eastern world figures.